

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ วันพระ เห็นใหม่ พระเป็นผู้ประเสริฐ เราว่าพระภิกษุเป็นผู้ประเสริฐ เราก็เป็นผู้ประเสริฐได้ เพราะพระมันก็อยู่ที่หัวใจใจ เราก็เป็นพระได้ ถ้าเราปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พระข้างนอกกับพระข้างใน

ถ้ามีคุณธรรม เห็นใหม่ ความเสมอภาค สิ่งทีความเสมอภาค ความเห็นดีเห็นงาม คุณงามความดี นั่นล่ะเป็นผู้ประเสริฐ แต่ถ้าเป็นพระข้างนอก แต่ความไม่เสมอภาค เอารัดเอาเปรียบ นั่นก็เป็นเปรต มนุสสเทโว มนุสสตรัจฉาโน ความเป็นมนุษย์ มนุษย์ที่ดี มนุษย์ที่เอาเปรียบ นี่มนุษย์เหมือนกัน แต่โลกมองได้แต่ความเป็นมนุษย์ แต่ไม่ได้มองความเป็นหัวใจ

โลกต้องมีการแข่งขันนะ เกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์ต้องมีหน้าที่การงาน มนุษย์ต้องหาอยู่หากินนะ หน้าที่การงานการเป็นมนุษย์ นี้คนจะดี ดีทีมีการทำหน้าที่การงานของเรา นี้หน้าที่การงานเพื่อดำรงชีวิต เห็นใหม่ แต่ถ้าเป็นมนุษย์ มนุษย์ก็ทุกข์ก็ยาก เราเกิดมาเราทุกข์เรายาก เราอยากประสบความสำเร็จ แต่ความสำเร็จมันอยู่ที่บุญที่กรรมนะ

ถ้าทำคุณงามความดีมา ความดีมันคืออะไรล่ะ? ความดีมันคือความคิดที่ดีๆ ถ้าคนที่มีความคิดที่ดี การกระทำมันดีไปโดยธรรมชาติเพราะความคิดนั้นดี แต่ถ้าความคิดนั้นบกพร่อง ความคิดนั้นคิดไม่ตลอดรอดฝั่ง ความคิดอย่างนี้มันมีบาปตัดรอน เห็นใหม่ บุญ-บาปมาจากไหน? มาจากการทำบุญกุศล มาจากการเสียสละ ถ้ามีการเสียสละ มีการฝึกฝนเพราะอะไร? เพราะมันฝึกใจ

การทำนี้มันมาจากใจนะ ถ้าใจไม่มีการกระทำ ใจไม่อยากจะกระทำ นี่มันทำไม่ได้หรอก สิ่งที่ทำ วัตถุมันเสียสละออกไปเพื่อพัฒนาใจ ถ้าใจมันพัฒนาขึ้นมา เห็นใหม่ นี่มนุษย์จะดีขึ้นมาทีนี้ ถ้ามนุษย์ดีขึ้นมาทีนี้ การกระทำหน้าที่การงานของเราให้มันดีไป แต่ทำดีแล้วทำไมมันยังขาดตกบกพร่องล่ะ? ความขาดตกบกพร่องนี้เป็นเรื่องของวิญญูะ เรื่องของธรรมชาติของมัน

ธรรมชาติ เห็นไหม คุณิเรากินอาหารเข้าไปอิมท้อง เคี้ยวอาหารมันย่อยไปมันก็หิวเป็นธรรมชาติ นี่โลกมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไป ไม่มีอะไรคงที่ ความคงที่มันไม่มี แต่การทำบุญกุศล คุณิเรากินบุญกุศล เวลาบุญขึ้นมาเรามีการใช้จ่าย เคี้ยวลุ่มๆ ดอนๆ ชีวิตของเราขึ้นๆ ลงๆ นะ ความสม่ำเสมอนี้หาได้ยาก หาได้ยากแต่มี มีผู้ทำได้

คุณิ คุณอย่างพระก็เหมือนกัน เห็นไหม พระสิวลีมีลาภมหาศาลเลย รองจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระสิวลีนี้ เพราะอะไร? เพราะเวลาพระสิวลีสละทาน ในประวัติของพระสิวลีตั้งแต่อดีตชาติขึ้นมา เขาเป็นหัวหน้าคนทำบุญ หัวหน้าทุกๆ อย่าง หัวหน้าพาคนทำคุณงามความดี เวลาเกิดเป็นพระสิวลีเป็นพระอรหันต์ด้วย แล้วยังมีลาภสักการะ ลาภสักการะ อำนาจวาสนามันไม่เท่ากัน แต่ความสะอาดบริสุทธิ์อยู่ที่การกระทำ งานสำเร็จได้เหมือนกัน แต่กว้างแคบ หยาบ ละเอียดต่างๆ กัน

นี่หน้าที่การงานจากภายนอกนะ เวลามันกินตัวมันเองนะ ชีวิตก็กินตัวมันเอง ชีวิตของเรา ถ้าเรามีชีวิตขึ้นมามันกินตัวเอง เพราะเราเกิดขึ้นมา เห็นไหม วันนี้เกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอิสรภาพ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เหมือนกับเขามีความสุข เหมือนสโมสรสันนิบาต เกิดในนรกอเวจีเหมือนกับเขากรงขังไว้ เกิดมาเป็นมนุษย์นี่เลือกได้ ทำดีก็ได้ ทำชั่วก็ได้

ทำดี เห็นไหม ทำดีก็เป็นผลประโยชน์กับเรา เป็นบุญกุศล ทำบาปก็ได้ แต่ถ้าเป็นในกรงในนรกอเวจีเขากรงไว้ มันขังไว้ในกรงต้องทำสภาวะแบบนั้น ขังไว้โดยกรรม ถ้าเกิดเป็นเทวดาอินทร์ พรหม เห็นไหม มันเพลิดเพลิด มันสุขสบายของมัน มันไม่ได้สร้างต่อนะ เพราะอะไร? เพราะส่วนใหญ่เทวดา พอหมดชีวิตแล้วเทวดาจะไปไหน? เทวดาหมดชีวิตแล้วเทวดาก็เวียนตายเวียนเกิดใช่ไหม? สัตว์นรกอเวจีพอหมดชีวิตก็เวียนตายเวียนเกิดใช่ไหม? เราหมดชีวิตเราก็เวียนตายเวียนเกิดใช่ไหม?

นี่กาลเวลามันกินตัวมันเอง ชีวิตมนุษย์ก็กินตัวมันเองนะ แล้วถ้าจะกินตัวมันเอง สิ่งที่เป็นบุญกุศล สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรามันอยู่ที่ไหน? ถ้าสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เห็นไหม เราไม่ใช่ไก่ได้พลอยนะ ไก่มันได้พลอยขึ้นมามันไม่มีประโยชน์กับมัน แต่ถ้ามันได้ข้าว ได้เมล็ดข้าวต่างๆ มันจะเป็นประโยชน์กับมัน

นี่ก็เหมือนกัน เราไม่รู้จักรู้ว่าพลอยกับข้าวมันมีคุณค่าต่างกันอย่างไร? ชีวิตนี้การแสวงหาทางโลก มันแสวงหาปัจจัยเครื่องอาศัย แสวงหามาเลี้ยงชีวิต เลี้ยงชีวิตคือเลี้ยงร่างกาย ไร่อง่ายนี้ถ้ามีไออุ่น มีจิตวิญญาณอยู่ มันสืบต่อไปมันก็มีชีวิตต่อไป เห็นไหม แล้วเลี้ยงชีวิตในโลกนี้ แต่เลี้ยงขนาดไหนมันก็ต้องสิ้นไปเป็นธรรมดา เพราะถึงที่สุดแล้วชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แต่หัวใจมันไม่เคยตาย นี่ชีวิตนี้มันสิ้นไป มันตายไปจากชาตินี้ แล้วใจมันไปไหนล่ะ?

แต่ถ้าเราทำบุญกุศล เห็นไหม ทำบุญกุศลนี้เราเป็นคนเสียสละ ใครเป็นคนเสียสละใจเรา รับรู้ไหม? ถ้ามันใจรับรู้ ใจอันนี้มันจะหลอกเราได้ไหม? เราทำความดีของเรา ใครจะหลอกเรา ให้ทำความชั่วได้ไหม? เราทำความชั่วเขาบอกว่า เป็นความดีได้ไหม?

เว้นไว้แต่อวิชชามันครอบงำ มันเข้าใจผิดว่าดีเป็นชั่ว ชั่วเป็นดี ถ้ามันดีเป็นชั่ว ชั่วเป็นดี เพราะอะไร? เพราะมันไม่มีศีล ไม่มีธรรม ศีลธรรมมันเป็นการฝึกฝน มันเป็นการขัดเกลา ขัดเกลาว่าอะไรดี อะไรชั่ว ถ้าอะไรดี เห็นไหม ดีเราทำในแต่สิ่งที่ดีๆ ดีเราต้องมีค้ำแรง รถถ้าไม่มีเบรคนะจับไม่ได้หรือ รถต้องมีแต่ค้ำแรง รถมันจะขับเคลื่อนไป แต่เบรกของรถสำคัญมากเลย เบรกของรถคือสติใจ

สิ่งใดที่มันไม่ดี สิ่งที่ทำแล้วมันมีบาปอกุศลเราเบรกมัน ต้องเหยียบเบรกมัน เพราะความต้องการ แรงปรารถนา ตัณหาความทะยานอยากมันล้นฝั่ง สิ่งที่ล้นฝั่ง สิ่งที่เกิดที่มันเอาสะดวกเอาสบาย เอาไรด์เอาเปรียบมันคิดได้ทุกคนแหละ แล้วถ้ามันไม่มีเบรกห้ามล้อ เห็นไหม สติเบรกมันไว้ เหยียบมันไว้ ถ้ารถมีเบรคนะทำให้ชีวิตเราไม่ตกไปในที่ชั่ว ไม่ให้ชีวิตเราตกไปในทางต่ำ

แต่เวลาที่คุณงามความดีต้องเหยียบค้ำแรงนะ เวลาที่คุณงามความดีปล่อยปละละเลยไม่ทำนะ ใจเราเวลามันสร้างคุณงามความดี มันคิดแต่สิ่งที่ดีๆ เราต้องรีบชวนขวย เห็นไหม ถ้ารีบชวนขวย นี่พลอยกับข้าว พลอยกับสิ่งที่เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าเป็นพลอย พลอยมันมีราคา เราไปแลกเปลี่ยนขึ้นมามันจะมีคุณค่ามาก

คุณงามความดีของใจ คุณงามความดีของธรรม ธรรมกับโลก โลกสิ่งที่ทำประสบความสำเร็จ โลกเขาเห็นประโยชน์กัน เห็นไหม แต่ธรรมมันเป็นความรู้สึกรู้ใจของเรา ทรัพย์จากภายนอก ทรัพย์จากภายใน ทรัพย์จากภายในเรารู้นะ นี่เราชื่นอกชื่นใจ เรามีความสุขของเรา เราจะไปอยู่ไหนเราก็มีความสุขนะ ถ้าจิตเราดี ความคิดเราดี ความสุขในหัวใจ สิ่งแวดล้อมดีไป

หมดเลย ถ้าความคิดเราทุกข์ ความคิดเราอัดอั้นตันใจ สิ่งแวดล้อมที่ดีๆ ขนาดไหนมันก็เห็นเป็น
ลบไปหมดเลย

นี่ถ้าจิตที่มันดี สิ่งที่มันเข้าใจสิ่งดีมันจะเห็นคุณงามความดีของมัน ถ้าคุณงามความดีของ
มัน นี่คิดที่ดี ทำที่ดี ทำที่ดี เห็นไหม นี่สวรรค์ในอกนรกในใจ ถ้ามันเป็นสวรรค์ในอก ถ้ามันเป็น
ความดี ความดีมันสืบต่อไปไหน? นรก-สวรรค์ข้างนอกมันเป็นมิติ มันเป็นที่พัก เหมือนรถนี้ เรา
ขับเคลื่อนไปเราต้องจอดที่ไหนบ้างล่ะ? ถ้าเรามีที่จอดรถ รถจะจอดเทียบที่จอดรถของเรา

นี่ก็เหมือนกัน จิตมันมีสถานะอะไรที่มันจะเป็นไปบ้างล่ะ? ถ้าจิตไม่มีสถานะ เห็นไหม
สัมภเวสีนี้ไม่มีที่ให้จอด มันต้องแสวงหาที่เกิด มันเวียนไปตามธรรมชาติของมัน แต่ถ้าเราทำคุณ
งามความดีของเรามันมีสถานะที่เกิด เพราะอะไร? เพราะสถานะของใจ อารมณ์ของใจ นี่อารมณ์
ของใจคือศีลธรรม ศีลธรรมเป็นอารมณ์ของใจ เรามีอารมณ์ เรามีสิ่งต่างๆ เป็นเครื่องประดับ
เครื่องประดับนี้มันพาให้เราไปเกิดในสถานะที่เป็นมิติ เป็นสถานที่ เป็นภพ เป็นชาติ แต่ถ้ามัน
เป็นสวรรค์ในอกนรกในใจปัจจุบันนี้ เห็นไหม นี่ปัจจุบันธรรม

ถ้าปัจจุบันธรรมเราทำความสงบของใจเข้ามา เราต้องการเพชร นิล จินดา ที่มีคุณค่าที่น้ำ
งามมากกว่านี้ ถ้าเราทำใจของเราให้สงบเข้ามา เห็นไหม เราจะเห็นคุณค่าของมัน เห็นคุณค่านะ
ศีล สมาธิ ปัญญา ซื่อด้วยเงินไม่ได้ ต้องฝึกฝนขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิขึ้นมา เขจะมีเงินมากเงินน้อย
ขนาดไหนเขาซื้อหาไม่ได้

ความสุข นี่ความสุขที่ธุรกิจบริการเขาแสวงหาด้วยเงินได้ ทุกคนที่มีเงินมีสิทธิเสมอกัน
นะ ยากจะเชื่อใจถ้าเขามีเงินทองขึ้นมาเขาจะมีความสุขอย่างนั้นได้ เขาจะไปโรงแรมไหน เขาจะ
ไปทำธุรกิจบริการขนาดไหนเขาก็มีความสุขของเขาได้ แต่ถ้าความสงบของใจมันไม่มีขายหรือ
ที่ไหนก็ไม่มีการขาย

แม้แต่ในธรรมะ เห็นไหม ธรรมคืออะไร? ธรรมคือคำสั่งสอน คือศาสนธรรมคำสั่งสอน
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สวากขาตธรรม สวากขาตธรรมตรัสไว้ดีชอบแล้ว ตรัสไว้
ชอบแล้วนะเป็นสิ่งที่ดีงาม ตรัสไว้ชอบก็เป็นคำสั่งสอน เป็นคำตรัสไว้ เป็นคำสั่งสอนไว้ แต่มันเกิด
ขึ้นมากับเราหรือยัง? มันไม่เคยเกิดขึ้นมากับเราเลย มันเหมือนกับไก่ได้พลอย ไก่ได้พลอยมันกิน
พลอยไม่ได้ มันไม่รู้จักว่าพลอยมีคุณประโยชน์อะไร? ทั้งๆ ที่เกิดมาพบพุทธศาสนานะ

ศาสนานี้ ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชำระสิ่งที่ชั่วในหัวใจ ทำให้สวรรค์ในอกนรกในใจเป็นสิ่งที่ประเสริฐเข้ามา แล้วมันยังทำคุณงามความดีสะสมไว้ที่ใจ ถ้าใจมันมีอาภรณ์ มีสิ่งที่เป็นเครื่องประดับ เวลาตายไปมันก็จะไปสวรรค์ ไปพรหมต่างๆ แต่ถ้ามันมีอริยทรัพย์ขึ้นมาจากภายใน มันมีมรรคญาณขึ้นมา ใจตัวนี้มันเปลี่ยนแปลง ใจมันแปลก มันรู้จักเอาพลอยขึ้นมาจากภายในเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องประดับของมันได้

นี่ก็เหมือนกัน เรามีจิตอยู่แล้ว แต่เราไม่เคยทำให้มันสงบเข้ามา เราไม่มีสติยับยั้งมัน ถ้ามีสติยับยั้งมัน ปัญญามันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร? โลภียปัญญา ปัญญาของโลก ปัญญาวิชาชีพที่เขาหากันนี่เป็นวิชาชีพ อาชีพของเขา อาชีพมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง อาชีพที่เป็นสัมมาทิฐิ อาชีพที่ทำให้เป็นประโยชน์ขึ้นมามันก็เป็นบุญกุศล อาชีพที่ไปคดโกง อาชีพที่เป็นสัมมาอาชีพะของเขา เป็นวิชาชีพของเขา แต่เขาก็หาทุจริตของเขา มันอาชีพของเขาก็ทำให้เป็นบาปอกุศลของเขา อาชีพจากข้างนอก เห็นไหม

ถ้าอาชีพจากข้างใน นี่โลภียปัญญา โลกุตตรปัญญา โลกุตตรปัญญามันเห็นความเป็นไปของเรา ความสะอาดความบริสุทธิ์ของใจมันชำระล้างของมันได้ มันทำของมันได้ นี่มันประเสริฐที่นั่นนะ ถ้าใจมันประเสริฐขึ้นมาสั้นจากกิเลสนะ อกุศล อกุศลเข้ากับสิ่งที่ป็นกรรมไม่ได้ นี่ใจที่เป็นกรรมเข้ากับอกุศลไม่ได้ มันคิดอกุศลไม่ได้ไง มันคิดเอารัดเอาเปรียบตัวมันเองก็ไม่ได้ มันคิดเอารัดเอาเปรียบคนนอกก็ไม่ได้ ถ้ามันคิดไม่ได้เพราะอะไร? เพราะมันเป็นไฟ

ถ้ามือเราจับไฟ เราอยู่กับไฟ ไฟมันร้อนไหม? ความคิดที่เป็นอกุศลใจมันร้อนไหม? ถ้าใจมันร้อนขึ้นมามันจะคิดขึ้นมาทำไม? มันไม่ทำร้ายตัวเอง ไม่เบียดเบียนตัวเองก่อน มันเบียดเบียนตนก่อนแล้วค่อยเบียดเบียนผู้อื่นนะ เราคิดจะทำร้ายเขา เราคิดจะฉ้อโกงเขา เราคิดจะเอาเปรียบเขา นี่เราต้องคิดต้องวางแผนไหม? พอคิดขึ้นมามันเบียดเบียนตัวหรือยัง? มันเบียดเบียนตนก่อนแล้วค่อยเบียดเบียนผู้อื่นนะ

ถ้าความคิดมันไม่เบียดเบียนตน ความคิดที่มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา มันไม่เบียดเบียนตนเห็นไหม นี่สิ่งนี้เป็นศาสนธรรม มันเป็นกรรม กรรมที่เกิดขึ้นมาจากเรา แล้วถ้าสมาธิมันเกิดขึ้นมา ปัญญามันเกิดขึ้นมา แล้วมันหมุนออกไป ธรรมจักรมันเคลื่อนออกไปแล้วมันชำระเข้ามา ธรรมจักรไม่ใช่กงจักร โลกุตตรปัญญา ถ้ามันเป็นกงจักร มันเป็นจักรที่เคลื่อนไป มันทำลายเขาไปหมดแหละ

แต่ถ้าเป็นธรรมจักร ธรรมจักรมันทำลายกิเลสของเรา มันไม่ทำลายใครเลย ไม่ทำลายคนข้างนอก คนข้างนอกเป็นข้างนอก เราจะมีที่ ป้า น้า อา อยู่ด้วยกัน อยู่ด้วยกันก็เป็นสายบุญสายกรรม แต่ความคิดเราก็ทุกข์ของเรา ทุกข์ของเขากับทุกข์ของเรามันคนละทุกข์ ไม่ใช่ทุกข์อันเดียวกันหรอก คนละทุกข์นะ ใจใครใจมัน สิ่งต่างๆ เป็นของใครของมัน เห็นไหม

นี่ครูบาอาจารย์ท่านจะแก้ไข แก้ใจคือแก้ในใจของแต่ละบุคคล มันเป็นอุคมคติ มันเป็นความเห็นจากภายใน มันเป็นที่รู้ มันเป็นความเห็น ถ้ามันพลิกเพลงตรงนี้ได้ เห็นไหม ต้องเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนความเห็น เปลี่ยนทัศนคติของเรา ชีวิตเราจะเปลี่ยนแปลงหมดเลย ความเห็นจากภายนอก ความเห็นจากภายใน หยุคเข้ามาข้างใน เห็นไหม

นี่งานของมนุษย์ใจ เราเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดเป็นคน เราต้องมีหน้าที่การงาน งานภายนอก งานทั้งสังคม สิ่งสัตว์สังคมอยู่ด้วยกันมันก็อยู่ด้วยกันที่สังคมร่มเย็นเป็นสุข แล้วถ้าเนื้อตุตา หี อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าเอาตนเราพ้นของเราได้ เห็นไหม นี่จากใจดวงหนึ่งให้ใจดวงหนึ่งนะ จากใจดวงหนึ่ง

คูสิพ่อแม่รักลูกมาก จากใจดวงหนึ่งให้ใจดวงหนึ่ง แล้วใจของเราปรารถนาดีกับเขา แล้วส่งถึงใจเขาได้ไหมละ? ส่งถึงใจเขาได้ไหม? เพราะอะไร? เพราะเทคนิคการสั่งการสอนมันไม่เหมือนครูบาอาจารย์ เพราะอะไร? เพราะครูบาอาจารย์ท่านเอาใจของท่านได้ก่อน เรายังเอาใจของเราไม่ได้ เราควบคุมใจของเราไม่ได้ แล้ววิธีการจะควบคุมทำอย่างไร?

นี่ใจมันมีความเห็นอย่างไร? มันมีมุมมองอย่างไร? แล้วเราเอาชนะมันอย่างไร? เราข่มจิตใจของเราให้อยู่ในอำนาจของเราได้อย่างไร? แล้วข่มจิตใจเรานะ วิธีการข่มใจ คือศีล สมาธิ ปัญญา นี่เกิดขึ้นมาได้ได้อย่างไร? ข่มใจมาแล้วพัฒนามันอย่างไร? มันพัฒนาเป็นธรรมจักรขึ้นมาได้อย่างไร? แล้วมันทำลายตัวมันเองได้อย่างไร?

นี่วิธีการถ้ามันรู้อย่างนี้ นี่จากใจดวงหนึ่ง ใจของครูบาอาจารย์ดวงหนึ่ง จะมอบให้อีกใจดวงหนึ่งด้วยวิธีการ ด้วยวิธีการคือการชี้แนะ การบอกวิธีการ การชี้แนะ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเราเป็นผู้ชี้ทางเท่านั้นนะ สาวก สาวกะ ลูกศิษย์ ผู้ประพฤติกปฏิบัติต้องแสวงหาเอง ต้องพยายามขึ้นมาเอง เพราะมันไม่มีขายในท้องตลาด

นี่สิ่งที่เป็นวัตถุประสงค์ต้องการการก่อสร้างสิ่งใด เขาสร้างวัตถุประสงค์สร้างได้หมดเลย แต่เราจะทำใจเราขึ้นมา สติก็ไม่มีขาย สมาธิก็ไม่มีขาย ปัญญาก็ไม่มีขาย ความเพียรชอบ ดีชอบไม่มีขาย จ้างคนอื่นทำงานเป็นงานข้างนอก เราต้องทำงานเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ไม่มีใครทำแทนใครได้เลย เพราะอะไร? เพราะความรู้สึกของเรา ใจแก่ใจ ความรู้สึกของเราเข้าไปแก่ความรู้สึกของเรา เห็นไหม

ชีวิตนี้ไม่สูญญเปล่าณะ นี่กาลเวลา คุณกาลเวลายังมันกินตัวมันเอง ชีวิตเราก็จะหมดไปนะ นี่ถ้าเรามีเวลาอยู่ มีลมหายใจอยู่ สิ่งที่จิตใจเรายังมันคงอยู่ เข้มแข็งอยู่ ยังปรารถนาดีอยู่ ควรจะเหยียบคันเร่ง ควรจะรีบขวนขวาย มันเป็นความเพียรชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความวิริยะอุตสาหะ ไม่ใช่เป็นเรื่องของกิเลส แต่เวลาเราทำงานขึ้นมาแล้ว ทำงานแล้วเหน็ดเหนื่อยก็ว่าทำไมเราทุกข์อย่างนั้น นี่เป็นความชอบธรรม ถ้าไม่ชอบธรรมแล้วมันเป็นความลบ มันไม่ชอบธรรม

ถ้างานชอบธรรม ความเพียรชอบ สมาธิชอบ ปัญญาชอบ ทุกอย่างเป็นชอบแล้ว ผลตอบขึ้นมามันจะเป็นนิพพานชอบ มันปล่อยวางด้วยความชอบ ไม่ใช่ปล่อยวางโดยการกดไว้ ไม่ใช่ปล่อยวางโดยการปฏิเสธ มันไม่ชอบธรรมเพราะเดี๋ยวมันจะฟื้นตัวขึ้นมา ถ้าเป็นความชอบมันขาดเป็นสมุจเฉตพหวน มันจะต่อกันอีกไม่ได้เลย ต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างอยู่ ต่างอันต่างเป็นผู้ประเสริฐ ใจเราเป็นผู้ประเสริฐ

นี่สิ่งที่มันประเสริฐประเสริฐอย่างนี้ ทุกอย่าง เห็นไหม เวลากินตัวมันเอง ชีวิตเราได้มา ๕๐ ปี ๖๐ ปีก็กินตัวมันเอง นี่มันปลายของชีวิตนะ ไม่ไถ่สิ่ง ยิงชราภาพขึ้นมาอย่าไถ่สิ่ง เราต้องมีเกาะที่ยึด ที่เกาะที่ยึดคือรักษาใจเราให้ดี ไปเกาะข้างนอกไม่ได้ เกาะใจของเรานี้แหละ ใจของเรา รักษาใจของเรา แล้วใจของเราจะเป็นประโยชน์กับเราเอง เอวัง